

Naslov originala
Carlos Ruiz Zafón
“Marina”

Copyright © Carlos Ruiz Zafón, 1999
Copyright © Dragonworks, S. L., 2004
Copyright © 2009 za Srbiju i Crnu Goru Čarobna knjiga

Urednik
Borislav Pantić

Dizajn korice
Dragan Bibin
Copyright © Čarobna knjiga 2009.

ISBN 978-86-7702-106-1

Nijedan deo ove publikacije, kao ni publikacija u celini, ne sme se reprodukovati, umnožavati, preštapavati niti u bilo kojoj drugoj formi i bilo kojim drugim sredstvom prenositi ili distribuirati bez odobrenja izdavača.

Sva prava za objavljivanje ove knjige zadržavaju autor i izdavač prema odredbama Zakona o autorskim pravima.

Čarobna knjiga
Beograd 2009.

Karlos Ruis Safon

MARINA

Prevela sa španskog
Jasmina Nikolić

**Čarobna
knjiga**

PREDGOVOR ŠPANSKOM IZDANJU

Dragi čitaоче,

Oduvek sam verovao da svaki pisac, priznao on to ili ne, među knjigama koje je napisao ima omiljene. Ta naklonost retko ima veze s čisto književnim vrednostima dela, kao i s tim kako su je svojevremeno prihvatili čitaoci, ili pak s bogatstvom ili bedom koju je knjiga svojim objavljivanjem donela. Čovek, iz nekog neobičnog razloga, oseća bliskost prema biću koje je sam stvorio i koje ume dobro da objasni suštinu. Među svim knjigama koje sam objavio od kada sam se još 1992. okušao u ovom čudnom zanimanju romanopisca, *Marina* mi je jedna od omiljenih.

Roman sam napisao u Los Anđelesu tokom 1996. i 1997. Tada sam imao skoro trideset tri godine i počeo sam da naslućujem da mi ono što je neki blagosloven čovek nazvao prvom mladosti polako izmiče iz ruku brzinom svetlosti. Do tada sam bio objavio tri romana za mlade i, predavši se sastavljanju *Marine*, bio uveren da će ona biti poslednja koju ću napisati u tom žanru. Kako je pisanje napredovalo, sve je u toj priči popimalo ukus oprastanja, a kada sam je konačno završio, imao sam utisak da je neki

deo mene, nešto što ni danas ne znam pouzdano šta je, ali mi svakodnevno nedostaje, ostao zauvek u njoj.

Od svih romana koje sam napisao *Marina* je, vrlo verovatno, roman koji je najteže definisati i svrstati u neku od kategorija, a možda je i najličniji od svih. Ironijom sudbine, njeno objavljivanje donelo mi je najviše nedaća. Roman je preživeo deset godina veoma loših i često pogrešnih izdanja. Neka od tih izdanja su, pokušavajući da plasiraju roman kao nešto što on nije, zbunila mnoge čitaoce, i ja nisam mogao da uradim bogzna šta da to sprečim. Uprkos tome, čitaoci svih uzrasta i naravi i dalje na njegovim stranicama nalaze lepotu, i dalje se penju na taj tavan duše o kom nam govori *Marinin* pripovedač Oskar.

Marina se konačno vraća kući, i priču koju je Oskar dovršio umesto nje čitaoci sada, prvi put, mogu dobiti u izdanju kakvo je njen autor oduvek priželjkivao. Možda ću sada, uz vašu pomoć, biti kadar da shvatim zašto je ovaj roman prisutan u mom pamćenju koliko i onog dana kada sam završio njegovo pisanje, i uspeti da se setim, kako bi Marina rekla, onoga što se nikada nije dogodilo.

K. R. S.

Barselona, jun 2008.

Marina mi je jednom rekla da se sećamo samo onoga što se nikad nije dogodilo. Proći će čitava večnost pre nego što shvatim značenje njenih reči. No, bolje da krenem od početka, koji je u ovom slučaju kraj.

U maju 1980. godine nestao sam s lica zemlje na nedelju dana. Sedam dana i sedam noći niko nije znao gde se nalazim. Prijatelji, drugovi iz škole, učitelji, pa i policija, bacili su se u potragu za beguncem kog su neki već smatrali mrtvim ili zamišljali kako izgubljen luta nesigurnim ulicama u stanju amnezije.

Nedelju dana kasnije policajcu u civilu učinilo se da je prepoznao nestalog momka. Odgovarao je opisu. Momak je lutao stanicom Fransija¹ kao izgubljena duša u toj katedrali skovanoj od gvožđa i magle. Policajac je izgledao kao da je iz detektivskog romana. Prišao mi je i upitao me zovem li se Oskar Draj i jesam li ja taj momak koji je netragom nestao iz internata u kom je pohađao školu. Klimnuo sam glavom ne otvarajući usta. Još pamtim odraz staničnog svoda u staklu njegovih naočara.

¹ *Estación de Francia* – železnička stanica u Barseloni, značajna istorijski i umetnički, otvorena 1929. godine. (Prim. prev.)

Seli smo na klupu na peronu. Policajac je upadljivo polako palio cigaretu, a zatim ju je pustio da gori ne prinoseći je usnama. Rekao mi je kako me gomila ljudi čeka da mi postavi mnogo pitanja i da ne bi bilo loše da imam dobar odgovor na njih. Ponovo sam klimnuo glavom. Pogledao me je u oči, proučavajući me, i rekao: „Oskare, ponekad ispričati istinu nije baš dobra ideja.“ Pružio mi je nekoliko novčića i zamolio me da pozovem svog razrednog starešinu u internatu. Tako sam i uradio. Policajac je sačekao da obavim razgovor. Zatim mi je dao novac za taksi i pozeleo mi sreću. Upitao sam ga kako zna da neću ponovo nestati. Dugo me je posmatrao. „Nestaju samo oni koji imaju kud da odu“, bilo je jedino što je odgovorio. Ispratio me je do ulice i tu se pozdravio sa mnom, ne upitavši me gde sam bio. Gledao sam ga kako se udaljava niz ulicu Paseo de Kolon. Dim njegove nepopuštene cigarete pratio ga je poput vernog psa.

Tog dana je Gaudijev duh klesao na nebu iznad Barselone oblake nemogućih oblika i polagao ih u plavetnilo od kog se topio pogled. Uzeo sam taksi do internata, u kom me je, pretpostavljao sam, čekao streljački vod.

Naredne četiri nedelje školski učitelji i psiholozi rešetali su me pitanjima ne bih li otkrio svoju tajnu. Lagao sam i svakom nudio ono što želi da čuje ili ono što može da prihvati. Kako je vreme prolazilo, a rezultata nije bilo, počeli su da se pretvaraju da su zaboravili tu epizodu. Ja sam se ugledao na njih. Nikada nikom nisam ispričao istinu o onome što se dogodilo.

Tada nisam znao da nam okean vremena pre ili kasnije vrati sećanja koja smo zakopali u njemu. Petnaest godina kasnije vratilo mi se sećanje na taj dan. Video sam tog mladića kako luta kroz zamagljen vazduh stanice Fransija i Marinino ime ponovo se upalilo kao sveža rana.

Svi mi držimo pod ključem neku tajnu na tavanu duše. Ovo je moja.

Krajem sedamdesetih Barselona je bila opsena avenija i uličica, mesto u kom je čovek mogao da otputuje trideset, četrdeset godina unazad u prošlost samo što bi prešao preko praga neke zgrade ili kafića. Vreme i pamćenje, istorija i fikcija, stapali su se u tom čarobnom gradu kao vodene boje na kiši. Upravo su tu, sred odjeka ulica koje više ne postoje, katedrale i zdanja kao iz mašte satkali dekor za ovu priču.

U to vreme ja sam bio momak od petnaest godina koji je kopnio između zidova internata s imenom sveca pored same ulice Valjvidrera. Tada je četvrt Sarija² još izgledala kao nekadašnje malo mesto, priljubljeno uz obod modernističke metropole. Moja škola se nalazila pri vrhu ulice koja se pela od Bulevara Paseo de Bonanova. Monumentalna fasada pre je ličila na zamac nego na školu. Njena čoškasta silueta boje gline bila je poput slagalice sastavljene od kula, lukova i krila u tami.

Škola je bila okružena citadelom čarobnih vrtova, fontana, močvarnih predela, unutrašnjih dvorišta i borika.

2 *Sarrià* – malo mesto pripojeno Barseloni 1921. godine. (Prim. prev.)

U susedstvu su se nalazile mračne zgrade s bazenima skrivenim ispod avetinjske pare, vežbaonice omađijane tišinom i zlokobne kapele u kojima su se sveci na slikama cerili pri svetlosti sveća. Zgrada je imala četiri sprata, ne računajući dva podruma i jedno malo potkrovlje za klauzuru, gde su živeli malobrojni sveštenici koji su još radili kao učitelji. Sobe đaka nastanjenih u internatu nalazile su se duž šupljih hodnika na četvrtom spratu. Ti beskonačni prolazi većito su bili mračni, većito obavijeni sablasnim ehom.

Dane sam provodio sanjajući budan u učionicama tog ogromnog zamka, iščekujući čudo koje se dešavalo svakog dana u pet i dvadeset po podne. U taj magični čas, sunce je presvlačilo visoke prozore u tečno zlato. Čulo bi se zvono koje je označavalo kraj nastave, i mi, đaci, uživali smo u skoro tri slobodna sata pre večere u velikoj trpezariji. Doduše, od nas se očekivalo da ta tri sata posvetimo učenju i duhovnom životu, ali ja ne pamtim da sam se prepustio nekom od tih plemenitih zadataka ni jedan jedini dan od svih koje sam tamo proveo.

To je bio moj omiljeni trenutak. Prevarivši kontrolu na ulazu, pošao bih u istraživanje grada. Navikao sam se da se vraćam u internat tačno na vreme za večeru, hodajući kroz stare ulice i avenije dok se oko mene smrkavalo. U tim dugim šetnjama osećao sam opijajuću slobodu. Moja mašta je letela preko zgrada i dizala se pravo u nebo. Tokom nekoliko sati nestale bi ulice Barselone, internat i moja

mračna soba na četvrtom spratu. Tokom nekoliko sati, sa svega nekoliko novčića u džepu, bio sam najsrećnije stvorenje u vasioni.

Često me je put vodio do onoga što se tada zvalo Sarijska pustinja, što nije bilo ništa drugo do parče šume izgubljene ni na čijoj zemlji. Većina starih gospodskih vila koje su u svoje vreme zauzimale severnu stranu ulice Paseo de Bonanova još su bile tu, mada ruševne. Ulice koje su okruživale internat ocrtavale su jedan avetinjski grad. Zidine prekrivene bršljanom sprečavale su prolaz ka divljim vrtovima u kojima su se dizale monumentalne rezidencije. Palate prekrivene korovom, sasvim napuštene, u kojima pamćenje kao da je plutalo poput magle koja se sporo diže. Mnoge od tih velikih kuća čekale su da budu srušene, a mnoge druge su godinama bile pustošene. Neke su, međutim, još bile nastanjene.

Njihovi stanari bili su zaboravljeni potomci propalih loza, ljudi čija su se imena pisala u četiri kolone u *Vangvardiji* dok su tramvaji još budili podozrivost prema modernim izumima. Taoci svoje umiruće prošlosti, odbijali su da napuste brodove koji tonu. Strahovali su da će, usude li se da kroče korak dalje od svojih ofucanih vila, njihova tela nestati kao prah na vetru. Zatvorenici, gasili su se pri svetlosti sveća. Ponekad mi se, kad bih prolazio brzim korakom pored tih zardalih ograda, činilo da osećam nepoverljive poglede s prozorskih kapaka.

Jednog popodneva krajem 1979. odlučio sam da se osmelim i uđem u jednu od tih avenija s posejanim modernističkim palaticama koju do tada nisam bio video. Ulica se savijala i završavala kod ograde nalik svim ostalim ogradama. U daljini su se videli ostaci starog vrta obeleženog decenijama zapuštenosti. Kroz vegetaciju su se nazirali obrisi dvospratne kuće. Njeno senovito pročelje dizalo se iza fontane sa skulpturama koje je vreme presvuklo u reset.

Počelo je da se smrkava i taj kutak mi je, okružen nekom užasnom tišinom, delovao pomalo zlokobno. Samo je povetarac šaputao upozorenje bez reči. Shvatio sam da sam zašao u jednu od „mrtvih“ zona četvrti i da bi najbolje bilo da se vratim i pođem u internat. Dok sam se dvoumio, bolesno opčinjen tim zaboravljenim mestom, a opet opomenut zdravim razumom, ugledao sam dva sjajna žuta oka u tami, prikovana za mene poput eksera. Progutao sam pljuvačku.

Mačak sive, baršunaste dlake stajao je nepomično ispred gvozdene kapije velike kuće. U njegovim čeljustima u mukama je umirao mali vrabac. Oko vrata mačka visilo je srebrno zvonce. Pogledom me je proučavao nekoliko sekundi. Zatim se okrenuo i šmugnuo između metalnih šipki. Pratio sam ga pogledom sve dok nije nestao u beskraju tog prokletog raja noseći vrapca na njegovo poslednje putovanje.

Opčinilo me je gledanje u tu malu, gordu i drsku zver. Sudeći po njegovoj negovanoj dlaci i zvončiću oko vrata, zaključio sam da najverovatnije ima vlasnika. Možda se u tom zdanju krilo nešto više od utvara jedne nestale Barselone. Prišao sam i spustio šake na potporne stubove kapije. Metal je bio hladan. Poslednje svetlo sumraka obasjavalo je trag koji su vrapčeve kapi krvi ostavile kroz tu prašumu. Skerletni biseri koji vode kroz lavirint. Ponovo sam progutao pljuvačku. Bolje rečeno, pokušao sam da je progutam. Usta su mi bila suva. Puls, koji kao da je znao nešto što ja nisam, tukao mi je u slepoočnicama svom snagom. Tada sam osetio kako vrata popuštaju pred mojom težinom i shvatio sam da su otvorena.

Kada sam zakoračio unutra, mesec je obasjavao bleđa lica kamenih anđela na fontani. Gledali su me. Stopala su mi se zakovala za pod. Čekao sam da ta bića skoče sa svojih pijedestala i pretvore se u đavole s vučjim kandžama i zmijskim jezicima. Nije se dogodilo ništa od toga. Duboko sam udahnuo, razmatrajući mogućnost da zaustavim svoju maštu ili, još bolje, napustim svoje strašljivo istraživanje tog poseda. Opet je neko drugi odlučio umesto mene. Nebeski zvuk je zaposeo baštenske senke baš kao da je parfem. Slušao sam kako tragovi tog zvuka stvaraju ariju u pratnji klavira. Bio je to najlepši glas koji sam ikada čuo.

Melodija mi se učinila poznatom, ali nisam uspeo da je prepoznam sasvim. Muzika je dopirala iz stana. Pratio sam njen trag hipnotisano. Isparljiva svetlost je u trakama

prolazila kroz odškrinuta vrata zastakljene galerije. Prepoznao sam oči mačka, uprte u mene sa simsa na prvom spratu. Došao sam do osvetljene galerije iz koje je izvirao onaj neopisivi zvuk. Ženski glas. Unutra se videlo blago titranje stotina sveća. Njihova svetlost je otkrivala zlatnu surlu starog gramofona na kom se vrtela ploča. Ne razmišljajući o onome što radim, uhvatio sam sebe kako ulazim na galeriju, opčinjen tom sirenom zarobljenom u gramofonu. Na stolu na kom se nalazio aparat ugledao sam sjajan, kružni predmet. Bio je to džepni sat. Uzeo sam ga i pogledao pri svetlosti sveća. Kazaljke su bile zaustavljene, a staklo napuklo. Učinilo mi se da je od zlata i da je star koliko i kuća u kojoj se nalazim. Malo dalje se nalazila velika fotelja, naslonom okrenuta ka meni, ispred kamina iznad kog se video uljani portret žene u belom. Njene velike, sive, tužne oči, oči bez dna, vladale su sobom.

Najednom se čar raspala u paramparčad. Jedna prilika je ustala iz fotelje i okrenula se ka meni. Dugačka seda kosa i užarene oči zasjaše u mraku. Uspeo sam da vidim samo dve ogromne bele šake kako se pružaju ka meni. Uspaničen, potrčao sam ka vratima, sapleo se o gramofon i srušio ga. Čuo sam kako igla grebe ploču. Nebeski glas je prekinut paklenim ječanjem. Potrčao sam ka vrtu, osećajući kako mi one šake dodiruju košulju, i trčao sam kroz njega koliko me noge nose. Strah je zaposeo svaku poru mog tela. Nisam stao ni na tren. Trčao sam neprestano, ne osvrćući se, sve dok se od jednog bolnog grča u grudima

nisam zateturao i shvatio da jedva dišem. Do tada sam već bio obliven hladnim znojem, a svetla internata gorela su na trideset metara od mene.

Provukao sam se kroz jedna vrata pored kuhinje na koja niko nije pazio i odvukao se do svoje sobe. Ostali su sigurno već neko vreme bili u trpezariji. Obrisao sam znoj s čela, a otkucaji srca su mi se postepeno usporavali i vratili u normalno stanje. Taman sam počeo da se smirujem kad je neko pokucao na vrata.

„Oskare, vreme je da siđeš na večeru“, bio je to glas jednog od učitelja, racionalističkog jezuite po imenu Segi, koji je prezirao što mora da glumi policajca.

„Odmah, oče“, odgovorio sam. „Samo sekund.“

Požurio sam da obučem gornji deo uniforme i ugasio svetlo u sobi. Kroz prozor se videlo kako se mesec utvarno diže iznad Barselone. Tek sam tada shvatio da u ruci još držim zlatni sat.

Udanima koji su usledili, otuđeni sat i ja postali smo nerazdvojni prijatelji. Nosio sam ga svud sa sobom, čak sam i spavao s njim, držao sam ga ispod jastuka u strahu da će ga neko pronaći i upitati me odakle mi. Ne bih znao šta da odgovorim. „To je zato što ga nisi našao, nego ukrao“, šaputao mi je unutrašnji glas optužujući. „Pravi termini su *krađa* i *provala*“, dodavao je taj glas, koji je, iz nekog neobičnog razloga, sumnjivo ličio na glas glumca što je glumio Perija Mejsona³.

Svaku noć bih strpljivo čekao da moji drugari zaspe kako bih pregledao svoje lično blago. S dolaskom tišine, proučavao bih sat pri svetlosti lampe. I da se sva krivica ovog sveta svali na mene, ne bi uspela da ublaži moju očaranost plenom iz prve pustolovine u „neorganizovani kriminal“. Sat je bio težak, i kao da je bio ceo izrađen od zlata. Napuklo staklo je ukazivalo na to da je pretrpeo udarac ili pad.

³ *Perry Mason* – prvo književni junak, a zatim i televizijski i filmski. Advokat odbrane. Dokazivao je nedužnost svog klijenta tako što bi pokazao krivicu nekog drugog lika. (Prim. prev.)

Pretpostavio sam da je taj udarac bilo ono što je okončalo život njegovog mehanizma i zamrzlo kazaljke, osuđujući ih da večno pokazuju šest sati i dvadeset tri minuta. Na poledini sata nalazila se ugravirana posveta:

Hermanu, kroz kog govori svetlost.

K. A.

19. 1. 1964.

Palo mi je na pamet da taj sat sigurno vredi mnogo, i griži savesti nije trebalo dugo da me poseti. Te urezane reči učinile su svoje, počeo sam da se osećam kao kradljivac uspomena.

Jednog kišom obojenog četvrtka odlučio sam da podelim svoju tajnu. Moj najbolji drug u internatu bio je momak prodornog pogleda i nervoznog temperamenta, koji je insistirao na tome da ga zovemo skraćeno HF, iako ta slova nisu imala skoro nikakve veze s njegovim pravim imenom. HF je imao pesničku, rasmusnu dušu i toliko oštar um da je često sebi njime sekao jezik. Bio je slabe konstitucije, i dovoljno je bilo da se na radiju, s kilometra razdaljine, spomene reč *mikrob* i da on pomisli da se zarazio. Jednom sam u rečniku potražio reč *hipohondar* i iskopirao mu je.

„Ne znam da li si znao, ali tvoja biografija se nalazi u rečniku Kraljevske akademije“, objavio sam.

Bacio je pogled na fotokopiju, a zatim je mene probo pogledom.

„Probaj da potražiš idiot pod *i* i videćeš da nisam samo ja poznat“, uzvratio je HF.

Tog dana, na velikom odmoru, HF i ja smo se provukli u zastrašujuću svečanu dvoranu. Naši koraci kroz centralni hodnik budili su odjeke stotinu senki koje hodaju na prstima. Dva snopa jake svetlosti padala su na prašnjavu binu. Seli smo na ta osvetljena mesta, ispred redova praznih stolica čiji su se obrisi gubili u tami. Čuo se udaljen zvuk kiše što je dobovala po staklima na prvom spratu.

„Dobro“, napao je HF, „čemu tolika tajanstvenost?“

Ne izgovorivši ni reč, izvadio sam sat i pružio mu ga. HF je izvio obrve i procenio predmet. Pažljivo ga je ocenjivao nekoliko trenutaka pre nego što mi ga je vratio, gledajući me s velikim interesovanjem.

„Kako ti izgleda?“, zanimalo me je.

„Izgleda mi kao sat“, odgovorio je HF. „Ko je taj Herman?“

„Nemam pojma.“

Zatim sam počeo da mu prepričavam do tančina svoju pustolovinu od pre nekoliko dana u onoj propaloj kući. HF je budno pratio tok radnje, strpljiv i pažljiv kao da je naučnik, što su dve osobine koje su ga inače krasile. Završio sam prepričavanje i, pustivši ga da promisli, sačekao da iznese svoje prve utiske.

„Što znači – ukrao si ga“, zaključio je.

„Nije to bitno“, pobunio sam se.